

מה בקבר 47

במלחמה כמו במלחמה?

חיים גרוסמן מציג גלויות שכתבו חיילים בארץ ובישראל אל העורף ממלחמת העולם הראשונה ועד מלחמת לבנון. ציפי ישראלי ויהודית אורבך דנות בקשרים שבין תנועות המחאה לתקשורת ולביטחון הלאומי בתקופת שהות צה"ל בלבנון בשנים 1997-2000. יחיאל לימור וברוך לשם מעבירים אותנו ל"מבצע צוק איתן" בניחוח ראשון של פעולת הדוברות הצבאית במלחמה זו. ורד מלכה, ירון אריאל, רות אבידר ואילת חן לוי בוחנים אותה מלחמה מנקודת מבט מקורית: כ"מלחמת הוואטסאפ" הראשונה. אבשלום גינוסר דן בשאלה אם ה"פטריוטיות" של העיתונות בעתות משבר באה בהכרח על חשבון ה"מקצועיות". במדור "קשר לתיעוד" אנו מביאים שוב את הדיון בהיבטים המשפטיים של מדיניות תקשורתית בעת מלחמה וטרור שבו התייחס עמיתנו הבלתי נשכח, זאב סגל ז"ל, למקרה של מלחמת לבנון השנייה.

עם מסירת הגיליון לדפוס הגיעה אלינו הבשורה המעציבה על מותה של עמיתתנו הדגולה פרופ' תמר ליבס ז"ל, חברת המועצה המדעית של "קשר" ומי שעסקה לא מעט גם בחקר התקשורת בעתות מלחמה וטרור. נרחיב כמובן, על אישיותה ועל פועלה של חוקרת חשובה זו בגיליון הבא.

ובעניינים אחרים אנו מביאים את המשך מחקרו של משה פלאי על הכרך השני של כתב העת המשכילי **ביכורים** (1864-1865). מירב עמרן כותבת על "אמצעי תקשורת להפצת האמונה כסמני רצף ותמורה בחברה החרדית". אור לונטל, דותן שרייבר ויאיר גלילי מעבירים אותנו אל המרחב המקוון בעולם הספורט באמצעות ניתוח השימוש שעושים אוהדי קבוצת הפועל תל-אביב ברשת האינטרנט. טל לאור חקר את השימוש ברדיו בפלטפורמות רשת האינטרנט בישראל. שאר מדורינו הקבועים משלימים את החומר לעיונכם עד לפגישתנו הבאה. באיחולי קריאה מועילה אך גם, כך אנו מקווים, מהנה.

גדעון קויז

המלחמה פקדה אותנו בשנה החולפת בהקשר האקטואלי הקרוב וההיסטורי הרחוק כאחד. עברנו עוד מלחמה קשה בעזה שתירשם הפעם בתקשורת ובהיסטוריה תחת השם "מבצע צוק איתן", וזמן קצר אחר כך ציין העולם מלאת מאה שנים לפרוץ מלחמת העולם הראשונה. "במלחמה כמו במלחמה", אומר הפתגם הצרפתי. המלחמה מכתיבה כללים והיגיון משלה. הפתגם לעיל יפה גם לכל מצב משברי שבו צריך להתאים את האמצעים למצב. אמצעי התקשורת ואנשי התקשורת הם, בדרך כלל, בין אלה שבצד המוכתב, שצריך להתאים את עצמו לשינוי בכללי המשחק, אם כי במקרים מסוימים בהיסטוריה של התקשורת הם היו גם בצד היוזם. האם הכללים ותפקוד התקשורת השתלבו במערכת הערכים שהכתיבו המלחמות? האם, כמו באיור השער של יהודית אייל, היא ידעה גם להתעמת ולהגן על האינטרסים שלה ושל קהליה? והאם אפשר למצוא בהקשר זה ייחוד לתקשורת היהודית או הישראלית?

החטיבה המרכזית בגיליון זה, העוסקת ב"תקשורת ומלחמה", נפתחת במאמרו של דב שנער המתמודד עם ההנחה המקובלת שהתקשורת "אוהבת מלחמה". הוא מצביע על הסתירות והדילמות של התקשורת בהקשר זה ומציע עשר הצעות ל"שיפור" סיקור המלחמות. גדעון קויז מביא את הסתירות והדילמות שניצבו לפני העוסקים בסיקור מלחמות ופרשנותן בעיתונים העבריים הראשונים באירופה במחצית השנייה של המאה התשע-עשרה, באמצעות ניתוח המדור המדיני הראשון בעיתון הלבנון וסיקורים מאוחרים יותר (על מלחמת פרוסיה-צרפת) בעיתון זה. עוזי אלידע עוסק בלידת הסיקור הצבאי בעיתונות העברית בארץ ישראל ממלחמתו (ומפלתו) של הגנרל הבריטי גורדון נגד המורדים הסודנים בחרטום ועד פרוץ מלחמת העולם הראשונה. אנו מביאים שוב את מאמרו של יובל שחל ז"ל על הסופר איזק אבאל כ"כתב צבאי" שתאר את השתתפותו בשורות חיל הפרשים של הצבא האדום במלחמה הסובייטית-פולנית ב-1920. רפי מן דן ב"קרב הראשון במלחמת ההסברה" של מדינת ישראל – טיפולה בכתבי החוץ במלחמת העצמאות.

קשר – כתב עת לחקר תולדות העיתונות והתקשורת בעולם היהודי ובישראל יוצא לאור פעמיים בשנה ע"י המכון לחקר העיתונות והתקשורת היהודית ע"ש שלום רוזנפלד באוניברסיטת תל-אביב. קשר מעוניין לפרסם מאמרי מחקר מקוריים וסקירות מדעיות בכל הנושאים הנוגעים לתולדות אמצעי התקשורת ואנשי התקשורת היהודים, לפעולתם ולהשפעתם, במבט רב תחומי. כל המאמרים יועברו לשיפוט "עיוור" לקוראים מתוך המועצה המדעית ואם יש צורך בכך, גם מחוצה לה. המציעים מתבקשים להגיש את המאמר בתכנת Word לכתובת המערכת: presstau@taux.tau.ac.il ויקבלו תשובה תוך שלושה חודשים. האורך הממוצע של המאמר לא יעלה על 8,000 מילים. ההערות והביבליוגרפיה יבואו בסוף המאמר. שיטת הציטוט בהתאם לדיסציפלינה.

המערכת מזמינה סקירות וביקורות על ספרים חדשים בתחום עיסוקו של כתב העת ותציע ביקורות כאלה גם בעצמה. קשר מפרסם גם רשימה של עבודות דוקטור ותזות לתואר שני שאושרו לאחרונה בצירוף תמצית של 250 מילים לכל היותר לתיזה ו-500 לדוקטורט.